

ТЕМА ЧИСЛА

На початку другого двадцятиріччя

Хоча два десятиліття – щось непомітне для глобальної історії, для історії індивідуальної це значний час. Щонайменше для окремо взятого філософського журналу це привід замислитися й підбити певні підсумки. Нині *Sententiae* увійшли в друге двадцятиліття своєї нетривалої індивідуальної історії, тож це число, яке читач тримає в руках – ювілейне. Принаймні воно дає непогану нагоду пригадати цю індивідуальну історію в головних рисах і окреслити перспективи на майбутнє.

Перше число нашого журналу, заснованого Вінницьким національним технічним університетом, вийшло друком навесні 2000. Основу його матеріалів склали доповіді учасників міжнародної конференції «Плюралізм раціональності у філософії Модерну: феномен Паскаля» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (осінь 1999), організованої за неоціненної, як на той час, допомоги фонду «Відродження». Спочатку журнал спеціалізувався на модерній філософії, що було нелегкою місією в українських реаліях, тим більше – тодішніх. Перше десятиліття взагалі стало часом накопичення досвіду, який дав якісні результати пізніше, починаючи з 2009 року, вирішального в нашій історії. Саме тоді було (1) розширено спеціалізацію (з історії модерної філософії – до історії філософії в цілому); (2) запроваджено чітку структуру рецензування (double blind peer-reviewing); (3) оновлено редколегію; (4) узято курс на міжнародну інтеграцію. Невдовзі з'явився сайт журналу, з 2015 ми індексуємося у SCOPUS, з 2016 запровадили DOI (що істотно поліпшило представленість публікацій на світових інформаційних ресурсах), 2017 почали програму публікацій з усної історії філософії, 2019 вивели на новий рівень огляди світових і вітчизняних історико-філософських публікацій. На 2021 рік заплановані декілька нових проєктів, що невдовзі стануть надбанням публіки.

Дуже важливо, що всі ці роки журнал був виразником чіткої методологічної позиції: ми завжди орієнтувалися на текстологічну достовірність, роботу з оригіналами й архівними джерелами, а також на провідні сучасні історико-філософські дискусії. Отже, ми завжди були методологічно визначеною науковою спільнотою, хоч і віртуальною, проте такою, що представляє практично всі провідні філософські центри країни. Оскільки ця методологія поки прийнята далеко не всіма вітчизняними фахівцями, то плавне підвищення вимог, яке тривало протягом 2009-2016 рр, зрештою, природно призвело до деяких проблем із наповненням редакційного портфеля. Утім, нині ситуація поступово виправляється і є вагомим підставою вважати, що цей процес призведе до істотного зростання якості вітчизняних історико-філософських досліджень. Адже головна проблема, від якої й досі потерпає вітчизняна історія філософії – це невиправдано «полегшені» критерії фаховості.

Звісно ж, українські історики філософії не мають жодних антропологічних відмінностей від зарубіжних колег, вони не менш креативні й не менш працездатні.

Проблема лише в тому, що вимушені й глибоко хибні практики радянських років, на жаль, продовжилися і зміцнилися в незалежній Україні. Колишня відірваність від світового контексту не зникла, варіння у власному борщі продовжується й усталюється, а критерії якості остаточно звелися до рівня місцевих ТУ. Відтак науковий авторитет, за відсутності правдивих критеріїв добра і зла, звівся до простої наявності диплому/сертифікату високого рівня, досягнення якого потребує не наукових талантів, а радше деякого зіпсованого різновиду підприємливості.

Утім, ситуація далеко не безнадійна. По-перше, значна частина наших колег не втратили правильних критеріїв якості. Тому принаймні знайти в Україні рецензентів, добре обізнаних зі сучасними світовими публікаціями у своїх галузях, завдання не те, щоби просте, але цілком розв'язне. По-друге, ми маємо чудову молодь, яка, попри трагічне (у середньотерміновій перспективі – фатальне для спільноти) звуження професійних перспектив, демонструє дивовижну наполегливість в опануванні справжнього філософського професіоналізму. По-третє, чимало колег мають цілком достатній рівень здібностей і компетентності, щоби відійти від сучасних хибних практик. Ситуація, коли «історико-філософською статтею» називають у кращому разі відносно ретельний реферат джерел, виданих колись українською чи російською, абсолютно неприйнятна, хоча б тому, що девальвує саме звання науковця. Речі, які може зробити будь-який більш-менш грамотний випускник церковноприходської школи, дешевше доручати саме таким випускникам. А якщо професорська робота мало чим відрізняється від згаданої, як тоді довести суспільству, що не варто заощаджувати на професорах? Етична нерозбірливість у науці дає можливість жити імітаціями, проте лише до певного часу. А коли всі, нарешті, розуміють, що король голий, дуже важко обґрунтувати потребу в монархії. Сіль – добра річ, але якщо вона звітріє, чому не викинути її геть?

Відчутно це чи ні, але двадцята річниця нашого журналу припала на свого роду етичний «осьовий час» для вітчизняної науки. Якщо зараз не думати про долю нашої спільноти і про те, як мало лишилося часу для правильного вибору, що ще має хоч якийсь шанс виявитися немарним, потім це стане неактуальним із природних причин. Якщо ми зараз не докладемо зусиль і не виборсаємося з теперішньої трясовини (не для «галочки», «скопуса» чи міністерських дядька/тітки з нагайкою), перспективи філософії як фаху в нашій країні зникнуть надовго. Тому повернення до простих і зрозумілих у світі критеріїв фахової роботи нині постає громадянським вчинком як ніколи до того. Саме в цьому поверненні наша Редколегія і вбачає свою місію на найближчі роки.

Олег Хома,
головний редактор *Sententiae*